

Centrum komercializácie poznatkov a ochrany duševného vlastníctva SAV

Abstrakt

Článok sa zaoberá aktuálnou situáciou v oblasti transferu technológií na Slovensku a špeciálne v Slovenskej akadémii vied. Autorka objasňuje podmienky, ktoré formovali súčasný systém správy duševného/priemyselného vlastníctva v organizáciách SAV a identifikuje najvýznamnejšie problémy, ktoré sa v súvislosti s prenosom poznatkov do praxe v SAV vyskytujú. Ako vedúca Kancelárie pre transfer technológií, poznatkov a ochrany duševného vlastníctva SAV predstavuje činnosť tohto špecializovaného pracoviska a úspechy, ktoré dosiahlo.

**Kancelária pre transfer technológií,
poznatkov a ochrany duševného vlastníctva SAV**

Inovácie založené na transfere technológií predstavujú v súčasnosti dôležitý faktor konkurencieschopnosti spoločnosti. Na základe potreby koncepčne riešiť prenos poznatkov do praxe na pôde Slovenskej akadémie vied (SAV) a s tým súvisiacu ochranu duševného vlastníctva bola zriadená uznesením Predsedníctva SAV k 1. októbru 2011 Kancelária pre transfer technológií, poznatkov a ochrany duševného vlastníctva SAV (KTT SAV).

Centrálny prístup k riešeniu vyplynul z celosvetového trendu, z náročnosti tohto procesu a z nedostatočnej kapacity väčšiny organizácií SAV riešiť samostatne všetky aspekty komercializácie vrátane ochrany duševného vlastníctva, čo vyplýva najmä zo zákona č. 435/2001 Z. z. o patentoch, dodatkových ochranných osvedčeniach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (patentový zákon).

Podpora prenosu výsledkov výskumu do praxe na Slovensku

Prvý zámer komplexnejšie riešiť túto oblasť na Slovensku priniesol dokument „Nový model financovania vedy a techniky v Slovenskej republike“, v ktorom je bod A.4 venovaný národnému systému pre transfer technológií. Dokument prináša mechanizmus podpory vytvárania Centier pre transfer technológií (ďalej CTT) – financovanie prostredníctvom štrukturálnych fondov EÚ a vlastnými zdrojmi organizácií. Ďalej sa tiež zaoberá podporou vytvorenia a udržiavania činnosti národného CTT.

V auguste 2011 bol vládou SR schválený materiál s názvom Minerva 2.0 a podtitulom Slovensko do prvej ligy. „Cieľom tohto dokumentu je zamerať sa práve na prepojenosť inovačného ekosystému a namiesto vyčerpávajúceho zoznamu národných ambícií identifikovať minimálnu kritickú masu opatrení, ktoré umožnia Slovensku začať vytvárať efektívny inovačný ekosystém a vzdelanostnú ekonomiku“ (MF SR, 2011, s. 6).

Obdobne hlavným cieľom Dlhodobého zámeru štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015 (FENIX) v tejto oblasti je vytvorenie národného systému pre transfer poznatkov, ktorý bude pozostávať z národného centra a zo zainteresovaných výskumných inštitúcií.

Pred tromi rokmi na pôde SAV. Ale naozaj iba tam?

Ešte v 80. rokoch minulého storočia existovalo v SAV oddelenie, ktoré malo na starosti ochranu duševného vlastníctva a následnú komercializáciu (primerane svojej dobe), dokonca v r. 1999 sa spomína Inkubačno-marketingové centrum. Snaha neoddeľovať patentovú ochranu od priemyselného využitia však bola v priebehu nasledujúcich rokov postupne oslabovaná ako dôsledok dramatického poklesu financovania vedy a výskumu.

Napriek snahe vyčleňovať na túto činnosť bazálne finančné prostriedky, a tak ochrániť aspoň niektoré výsledky, zostal z oddelenia, kde pracovali viacerí odborníci (vrátane patentových zástupcov), nakoniec len 1 človek a aktivity v tejto oblasti boli ponechané na jednotlivé organizácie SAV a na samotných vedeckých pracovníkov. Obdobná situácia bola v prevažnej väčšine vedeckovýskumných organizácií na Slovensku.

Okrem všeobecnej zákonnej úpravy obsahujúcej povinnosť chrániť duševné vlastníctvo neexistoval na pôde SAV predpis alebo záväzné nariadenie, ktoré by koordinovalo a riadilo postup pri nakladaní s duševným vlastníctvom. Jednotlivé organizácie SAV, ktoré sú samostatné právne subjekty, sa k ochrane duševného vlastníctva stavali rôzne. Limitujúcim faktorom sa javilo personálne a finančné zabezpečenie ochrany duševného vlastníctva. Tvoriví pracovníci na tom neboli, a zväčša ani teraz nie sú, lepšie. Informovanosť o tejto problematike je veľmi nízka, pokiaľ nebudeme brať do úvahy medializované súdne spory. Na žiadnom stupni vzdelávania sa o nej nehovorilo a ani dnes sa nehovorí.

Samotní vedci spravidla nemajú veľkú dôveru k systému ochrany duševného/priemyselného vlastníctva, čo priamo súvisí so všeobecne prevládajúcim názorom, že náklady na ochranu predmetov priemyselného vlastníctva (PPV) sú vysoké a organizácie SAV na ne nemajú dostatočné finančné zdroje. Patentovať iba na Slovensku bez širšej ochrany v zahraničí znamená vyzradiť obsah, takže sa uprednostňuje PPV vôbec neochraňovať.

Nemenej dôležitý a rovnako rozšírený je názor, že snaha získať patentovú ochranu komplikuje publikovanie výsledkov výskumu. Tvorba publikácií je totiž hlavným kritériom na hodnotenie produktivity vedy, na rozdiel od patentu, ktorý má v súčasnom systéme hodnotenia neporovnateľne nižšiu hodnotu.

V súlade s presvedčením vedcov efektívna ochrana duševného vlastníctva stojí nemalé peniaze, ktoré organizácie SAV nemôžu vyčleniť zo svojich skromných rozpočtov, pretože by ohrozili svoju základnú prevádzku. Malo by však platiť, že DV vytvorené za slovenské verejné zdroje bude aj slovenskými verejnými zdrojmi chránené, inak nemusí byť profit z neho využitý v prospech slovenskej verejnosti.

Projekt CEKOODUV

V tejto situácii získal Technologický inštitút SAV, obdobne ako niektoré vysoké školy, nenávratný finančný príspevok ŠF na projekt Centrum komercializácie poznatkov a ochrany duševného vlastníctva SAV (akronym CEKOODUV), so začiatkom realizácie 1. októbra 2009 a plánovaným ukončením 29. februára 2012. Partnermi projektu boli Fyzikálny ústav SAV, Elektrotechnický ústav SAV, Ústav materiálov a mechaniky strojov SAV a Ústav anorganickej chémie SAV. Cieľom projektu bolo vytvoriť funkčný systém komplexne riešiaci problematiku ochrany duševného vlastníctva v organizáciách SAV vrátane vytvorenia potrebných dokumentov a následnej komercializácie. Podľa projektu malo byť aplikovanie výsledkov zabezpečované riešiteľmi projektu pre všetky organizácie SAV so sídlom v Bratislave, ktoré sa rozhodnú využiť služby a know-how vytvorené v rámci CEKOODUV.

Rokovanie ÚPo SAV a firmy Celox s vietnamským veľvyslancom. Záujmy Ústavu polymérov SAV zastupujú nielen vedci, ale aj KTT SAV.

Čo sa podarilo

V rámci projektu bol dodávateľskou formou vytvorený Systém na správu priemyselného vlastníctva a „Manuál interných procesov na riadenie a komercializáciu duševného vlastníctva“, oba nastavené na procesy vo vznikajúcej KTT SAV.

S cieľom zvýšenia transparentnosti, jednoznačného definovania finančných nárokov pôvodcov, a teda aj zvýšenia ich motivácie, sme sa rozhodli vytvoriť dokument, ktorý by stanovil základné pravidlá nakladania s priemyselným vlastníctvom v jednotlivých organizáciách SAV. Smernica o uplatnení, ochrane a využívaní práv k priemyselnému vlastníctvu v organizáciách Slovenskej akadémie vied (ďalej Smernica) bola 1. marca 2012 schválená Predsedníctvom SAV, ktoré odporučilo organizáciám SAV Smernicu prijať a zabezpečovať ochranu a využívanie práv k priemyselnému vlastníctvu v spolupráci s KTT SAV zriadenou pri Technologickom inštitúte SAV.

Jednou z dôležitých úloh KTT SAV je identifikovať výsledky výskumu a vývoja s komerčným potenciálom, definovať najvhodnejšiu stratégiu na získanie ochrany a následnej komercializácie a realizovať túto stratégiu. S cieľom spoznať stav v oblasti ochrany duševného/priemyselného vlastníctva v organizáciách SAV boli počas projektu CEKOODUV vykonané návštevy a technologické audity vo vybraných organizáciách SAV.

Nadviazanie kontaktov a rozvoj spolupráce s obdobnými Centrami pre TT je rovnako dôležitý, ako stabilizovanie KTT SAV vo vnútri organizácie. Vzťahy sa rozvíjali hlavne spoluprácou na konkrétnych prípadoch. Logickým krokom, v kontexte vzniku Národného centra pre transfer technológií (NCTT), bolo aj nadviazanie kontaktu s Centrom vedecko-technických informácií SR (CVTI SR), ktoré má byť dôležitou súčasťou NCTT. Počiatočné ošukávanie sa pretavilo do užitočnej spolupráce. CVTI SR disponuje finančnými prostriedkami na pokrytie nákladov súvisiacich so zabezpečením ochrany duševného vlastníctva a niektorých následných krokov na poli komercializácie. Spoločne sme našli spôsob, akým je možné tieto prostriedky efektívne využiť na poli prenosu výsledkov výskumu do praxe.

Počas trvania projektu sme riešili celkom dvanásť prípadov, podali sme spolu 6 medzinárodných patentových prihlášok (PCT) v oblasti fyziky, elektrotechniky, chémie, strojárstva, jednu národnú prihlášku (v oblasti fyziky) a vykonali sme potrebné kroky na ceste ku komercializácii. Pomohli sme vyriešiť viaceré komplikácie a poskytli sme právne poradenstvo. Našli sme výrobcov alebo partnerov na ďalšiu spoluprácu. Okrem toho vzdelávame, prednášame a hľadáme cestičky, ako by sa dalo zrealizovať čo najviac z našich plánov.

Z nášho pohľadu projekt CEKOODUV splnil svoj účel – na pôde SAV sa podarilo naštartovať činnosti, ktoré viedli k vytvoreniu systému aktívnej identifikácie vhodných technológií a myšlienok vznikajúcich v SAV, zavedeniu korektného postupu nahlásenia, zhodnotenia, pomoci a podpory pri spracovaní dosiahnutých/identifikovaných výsledkov do formy vhodnej na získanie ochrany DV a zabezpečení procesu komercializácie. Položili sme základy prepojenia s podnikateľskou sférou pre identifikáciu potenciálnych investorov, ako aj pre získanie podporných finančných zdrojov na pokrytie celého procesu.

Na záver sa podarilo stabilizovať kolektív a vytvoriť minimalistický model trvalého personálneho zabezpečenia a financovania prevádzky KTT SAV, ktorý bol prijatý Predsedníctvom SAV s účinnosťou od 1. mája 2012.

Čo ďalej...

Definovali sme si nosné aktivity, ktoré by mali byť v budúcnosti vykonávané KTT SAV, a s tým súvisiace činnosti. Ide predovšetkým o:

- služby v oblasti ochrany duševného vlastníctva,
- služby v oblasti komercializácie,
- systém správy priemyselného vlastníctva,
- detekcia nových poznatkov a technológií,
- vývoj metódik,
- vzdelávanie,
- marketingová komunikácia a PR,
- podávanie projektov pre oblasť TT.

Vzhľadom na minimalistické financovanie KTT SAV sa aktivity budú rozvíjať postupne v závislosti od dostupných finančných a personálnych zdrojov. V najbližšom období sa sústredíme na nevyhnutné aktivity a postupne budeme rozvíjať činnosti, ktoré budú viesť ku skvalitneniu ponúkaných služieb a rozšíreniu portfólia aktivít KTT SAV.

Katarína Müllerová

mullerova.katarina@savba.sk

